

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadéhvatalban átvéve:
 Egyszeri díj... 18 kor.
 Negyedévre... 6
 Helyben kákos kordva:
 Egyszeri díj... 20 kor.
 Negyedévre... 6
 Vidékre postán szállítva:
 Egyszeri díj... 24 kor.
 Negyedévre... 6

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétig és
 Szeged utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáca-utca 3.

A szerkesztőség káratok visszafizetésére
 vagy megérzésére nem vállal felelősséget.

Hirdetések és hirdetések a
 kiadóhivatalban intőszendők

Helyes név és cím.

NAGYVÁRAD július 21.

Az egyház gyásza.

Tegnapelőtt délutántól mélységes gyászban van a katolikus egyház. Szent Péter trónja üres. A hatalmas szellemű pápa, a ki 25 éven át irányt adott a világ szellemének, visszaadta lelkét Teremtőjének. Kezei, melyekkel annyi áldást osztott, kihülve, fehéren, imára kulcsolva fődik mellét, készen az utolsó utra.

Ezen az utolsó uton az egész Egyház legőszintébb bánata kíséri végig. Nem csupán Szent Péter utódját gyászoljuk, hanem gyászoljuk emez utódok egyik legkiválóbbját, aki állása fényéhez saját, Istenadta tehetségének ragyogását adta.

O valóban kőszál volt, kin bizton nyugodott az anyaszentegyház.

Ostromolták a pokol kapui; a modern kor ezer kinövése, fékevesztett irányzata tört az egyházra azzal a szándékkal, hogy megsemmisíti. S a támadók megsegyenyülve vonultak vissza, állott a kőszál s azon rendületlen erősségben emelkedett és terjeszkedett az egyház hatalmas épülete.

Méltán borul le mélységes gyászszal az egész keresztény világ annak koporsója előtt, ki a Szentlélek kegyelméből a legnehezebb időkben legfényesebben mutatta meg Krisztus igazságának hódító erejét.

Apponyi Albert gróf a képviselőház elnöke Magyarország nevében emlékezett meg tegnap a Szentatyáról. Olyan volt ez a beszéd, mint a gót templomok iveit betöltő orgonaszó: telve hittel, igazsággal. Gyönyörűen adott kifejezést az egész világot ért csapás fölött érzett fájdalomnak; méltó volt e beszéd XIII. Leo emlékéhez s méltó a gyászoló Regnum Marianumhoz.

A gyász a nagyváradi r. kath. egyházmegyében.

Pápa 5 Szentsége halálhíre Nagyváradon és az egyházmegyében általános és mély részvétet keltett.

Az összes katolikus templomokra, kanonoki lakokra, plébániákra, iskolákra, zárdaakra kitűzték a gyászlobogókat; azonkívül a városházán, a főreáliskola, Szent József és gör. kath. finevelde, kath. kör. és kath. legényegylet épületére tűzték ki gyászlobogókat. A püspöki székház ormán hatalmas fekete lobogó hirdeti a kath. világ látható fejének megdicsőülését.

A mélységes gyászshir vétele után a nagyváradi r. kath. egyházmegye ügyeinek ez idő szerinti vezetője: Vinkler József vál. püspök,

káptalani helynök azonnal megtette a szükséges intézkedéseket, a katolikus világot és az egyházat sújtott mérhetlen gyász méltó kifejezésére.

Körlevélben értesítette az egyházmegye összes plébániáit, amelyben harangozást, agyászos eseménynek a hívek tudomására hozatalát és gyászmisék tartását rendeli el.

A székesegyházban hétfőn, 27-én délelőtt 9 órakor lesz a nagy gyászmise.

A körlevél szövege a következő:

Tetszett az imádandó isteni Gondviselésnek Jézus Krisztus földi helytartójáért világszerte imádkozó anyaszentegyházát akként hallgatni meg, hogy nagy pápánk XIII. Leo lelkét kiszabadítván a múlt földi lét bilincseiből, magához szólítá szolgáinak hű szolgáját, a püspökök püspökét, a római püspököt, a római tartomány érsekét, Olaszország primását, nyugat patriarcháját, az egész föld kerekességének legfőbb pásztorát és csalhatatlan tanítóját, a könyörülő Isten halhatatlan művének, a mi az egyház, látható fejét bevezeté Ura örökébe. Tegnap délután, négy óra után röpült szét villámszárnyakon az örök városból egy szó: meghalt. És ez egy szó keresztül nyilallott az egész világon és e röpke szóban annyi fájdalom!

XIII. Leo pápa szent életéhez méltó halállal életének 94-ik, áldozó papságának 66-ik, püspökségének 61-ik, bibornokságának 50-ik évében, Szent Péter hajóját 5 lustrumon és 5 hónapon át, szüntelen ostromló vészes viharok s a kishitűek szemében elnyeléssel fenyegető hullámok között nyugodt s biztos kezekkel és csodálatos dicsőséggel kormányozván, f. hó 20-án, délután 4 órakor az örök élet révébe kikötött.

A *Lumen de Coelo*, — mely midőn Pecci Joachim bibornok, Anagni egyházmegye, Carpineto városának legnagyobb szülőtte, 1878. február 20-án, Szent Péter apostolfejedelem cathedrójára emeltetett, kigyúlt Sion ormán, az egyház egén, — leáldozott.

Lement a nap s csöndes lenyugvásában oly fenséges alkonypir borult mind a négy világtájra, hogy a haldokló orosz-lánért, Leo-ért, kinek ajkai által Péter több mint egy negyedszázadon át szólott, imázó öt világrész páratlan meghatottsággal s feszült figyelemmel szögezte szeméit a világból úgy költöző szent aggastyánra, hogy halálos ágyát is cathedrává avatta, melyből az egész világ szinte érezte, hallotta az igéket, melyekkel a haldokló öreg Tóbiás bucsuzott: *«Hallgassátok tehát fiaim atyátokat: Szolgáljatok az Urnak igazságban és azon legyetek, hogy ami kedves neki, azt cselekedjétek.»* (14., 10.)

Márczius 19-én volt egy éve, hogy pápai jubileuma kezdetén az egész kath. világhoz intézve megírta végrendeletét; összefoglalván abban pápasága főbb tetteit. Végrendeletében megnyilatkozott hite ömlik el egész lényén, csendült meg minden szavában, tettében s mozdulatában halálos ágyán is.

Midőn boldogult Lipovniczky István püspökünk XIII. Leo pápa megválasztásáért elrendelte egyházmegyénkben a hálaadó isteniszteletet, azt írta körrendeletében: »ha valaha, most bizonyára nagy öröm ez, nemcsak azért, mert az imádandó isteni Gondviselés látva egyházának szorongatott helyzetét, látva a vészt, mely arra oly sok oldalról tör, ily ritka gyorsasággal adott annak látható fejet s vette le rólunk árvaságunk gyászát, hanem azért is, mert az új szentséges Atya, kit személyesen ismernünk nagy lelki örömünkre szolgál, — magas szellemi tehetségeivel megingathatatlan szilárdságot s erélyt párosít, ki az lesz, mivé Isten rendelte őt: Péter, azaz szikla, méltó utódja IX. Piusnak: hogy lesz, mint a jámbor jós mondja: fény az égből. *«Lumen de Coelo.»*

Mily nagy várakozás nyilatkozik meg e szép reménységben és XIII. Leo pápa ravatalától visszatekintve, messze túlszárnyalva szemléljük a legvérmesebb reményt is.

Minden római pápa neve történelmi név. Azzá teszi az, hogy dogmaticus, hitágazati jellegű tény az, hogy a római püspök, a római pápa, Szt. Péter-apostol fejedelemnek, mint Krisztus Jézus földi helytartójának törvényes utóda. Azért az egyház Péter törvényes utódlásának kétségtelen bizonyosságul a leggondosabban megőrzi a római pápák nevét, mert Sz. Péter a nagy Bellarmin szerint: »Szabadsággal birt ugyan ama szék választásában, amelyen meg is halt, de nem ő volt az, aki meghatározta, hogy utódja ugyanazon méltóságot viselje, melyet ő nyert; ez Jézus Krisztus rendelete alapján történt, akinek akaratja volt, hogy az elsőség fennmaradjon az egyházban Péter utódainál. Sőt a szentatyák közül többen Geláz pápával azt is tanítják, hogy Szent-Pétert a nemzetek Urához, Rómához csodálatos gondviselésével maga Krisztus utasította. Annyi bizonyos, hogy a kőszálnak, melyre Krisztus Jézus anyaszentegyházát építé, a világ végezetéig állania kell, mert különben nem állana Jézus Krisztus szava.

Azonban XIII. Leo pápa nemcsak pápai méltóságánál, hanem egyéni nagyságánál fogva is gondviselészerű történelmi nagy alak.

Sokan és méltán tartják korunk leg-

Krisztus Jézus új földi helytartója méltó utódja legyen a három jubiláris pápának: Sz. Péter apostol fejedelemnek, IX. Piusnak és XIII. Leonak. E végből rendelem, hogy f. hó 30-án a legméltóságosabb Oltári Szentség kitétele mellett ünnepélyes szent-mise tartassék a választandó pápáért (pro eligendo pontifice); míg másrészt e rendelet vételétől kezdve az új pápa megválasztása hiteles közhírré tételéig minden napon a káptalani társas, illetőleg a plébániai szent-mise után, valamint a délutáni vecsernye, illetőleg litánia alkalmával szintén a legmélt. Oltári Szentség kitétele mellett 3 Miatyánk, 3 Üdvözlégy és ezen könyörgés végzendő a néppel együtt ajtatosan:

Mindenható Isten! alázattal leborulva esedezünk Hozzád: adjon a te végtelen jóságod a római Szentegyháznak pápát, ki felőlünk való épületes gondosságával előtted mindenkor kedves, néped előtt pedig üdvös kormányzásáért a Te Szent Neved dicsőségére állandóan tisztelt legyen. Ami Urunk Jézus Krisztus által. Amen. A pápáért való imádság helyett a sz. misékben az új pápa megválasztásának hiteles megtudásáig imperata oratio-ul elrendelem a fent említett mise szöveg imáit.

XIII. Leonak pedig örök dicsőség a mennyben; áldás, kegyelet, hála és dicsőség emlékének a földön! R. I. P.!

Nagyvárad, 1903. Július 21.

Vinkler József,

v. püspök, káptalani helynök,
nagy prépost.

A gör. kath. egyházmegyében.

A gör. kath. egyházmegye is méltóképen gyászolja ő Szentsége halálát. A templomokra, püspöki lakra, egyházi intézetekre kitzúzták a gyászlobogókat.

Dr. Laurán Agoston pápai praelatus, káptalani helynök azonnal körlevélben tudatta a lelkészkező papsággal a vilá-

got betöltő gyász esetet. Elrendelte továbbá, hogy az egyházmegye összes templomaiban július 30-ig bezárólag délen félóránig harangozzanak; vasárnap, július 26-án a szószékről tudassák a hivatással a pápa halálát; a helyi viszonyoknak megfelelőleg, kilencz napon belül valamelyik nap gyászmisét tartsanak. A nagyvárad gör. kath. székesegyházban hétfőn, július 27-én délelőtt lesz az ünnepélyes requiem.

A képviselőház részvéte.

Impozáns, megható módon nyilvánult meg a részvét a pápa elhunyt felett a magyar képviselőházban tegnap.

Az ülés megnyitása után, mielőtt a tárgyalásokba kezdtek volna, gróf Apponyi Albert elnök remek beszédben hozta a Ház tudomására XIII. Leo pápa halálát. Az ő ékes szövegeivel, szívének igaz érzésével méltatta a nagy pápa egész világra kiható áldásos életét.

Az ülés ezen meghatóan kegyeletes mozzanatáról a következő tudósítást adjuk:

Több kisebb bejelentés után Apponyi Albert feláll: (Halljuk! Halljuk!) Történelmi jelentőségű gyász esetet kell a t. Háznak bejelentnem, mely e haza polgárainak millióit közelről érinti. Tegnap délután 4 órakor hunytá be örökre szeméit XIII. Leo pápa Ő Szentsége. Mindenkor megrendítő óra az, melyben a katolikus egyház látható feje a földről elköltözik. Száz meg száz millió ember siratja benne lelki atyját, de az egész világ, hívő és hitetlen egyaránt, elmerül annak mérlelésében, hogy mit veszített. Az elhunyt pápa személyében és annak találkozásában, hogy mit várhat attól az ismeretlenről, a kinek kezébe le fog tétetni a pápaság óriási erkölcsi hatalma. Messzi kell azonban visszanyulnunk a történelem emlékeibe, hogy ráakadjunk egy pápára, kinek halálakor ezek az érzelmek oly bensőséggel uralkodtak a lelkeken, mint midőn XIII. Leótól kell mindenkorra megválnunk. A katolikus hívők fájdalommal látják annak a fénynek a letűnését, a melyet egyházunkra e nagy férfiú dicsőségteljes, sikereiben gazdag kormányzata árasztott. Aggódva érzik annak az erős biztos veze-

tésnek elvesztését, a mely nehéz helyzeteiből többnyire diadallal tudott kibontakozni a bár hitték óvja őket attól, hogy az egyház jövőjében kételkedjenek, mégis tudják, hogy emberi bölcsesség is hozzájárul az egyházakat mindig környékező megpróbáltatások csökkenéséhez, vagy legyőzéséhez. A katolikus egyház gyászát tehát nemcsak formaszertő, hanem mély és megható, midőn a legnagyobb egyikét vesztette el, a kik valaha Szent Péter trónján ültek. De ha körülnézünk az egész művelt világ közérzetének a megnyilvánulásaiban a melyek XIII. Leo haláltusáját kísérték, most pedig halálát körülveszik, úgy azt a sajátságos tüneteményt látjuk, hogy az általános részvétben szinte elmosódott a különbség hívők és nem hívők, katolikusok és nem katolikusok érzelmei között. A kik legtávolabb állnak meggyőződéseikben attól a világnézettől, a melyet a pápaság képvisel, a kik az ellentétes áramlatok képviselői, visszafojtott lélekzettel, mélyszégyen megilletődéssel kísérték a pápa utolsó óráinak minden mozzanatát, megrendülve állanak koporsójánál. Es e napokban és ez órákban nem hallatszott egy szó, nem iratott egy betű, a melyet ne sugott volna őszinte kegyelet. Az egész művelt világ gyászolja XIII. Leo pápát. Valóban nagy élet lehetett az, a mely ilyen diadalmas halállal végződik, olyan élet, a melyben a szellemi kiválóság az etikai felsőbbiséggel egyesül, a melyben a nyilvános tevékenység dicsőségét emberi erények melegítik át, a melyet nagyok, hatalmasnak érez mindenki, de jótékonyak is. Es ilyennek tudja a világ XIII. Leo életét. Intrazigens ragaszkodás, melyet az egyház tanításának, tisztaságának, teljességének egyházi jogaihoz és állása követelményeihez, át volt hatva ama kor szükségleteinek tudatából, a melybe őt a Gondviselés helyezte, különösen pedig az államoknak és a nemzeteknek belső békére való igényétől. Sehol és soha rajta nem mult, hogy ez a béke ez ellentétes áramlatok találkozása közben meg ne óvassék, vagy ha megbontatott, helyre ne állhasson. A sikernek, a melyet e téren elért, az a befolyás, melyet magának az egyháznak ezen az uton biztosított, a mult század legnagyobb államférfiai közé sorolják őt.

szülőhelyét. Róma vidékén százával akadnak ilyen apró faluk, egyformán banálisak s egyformán piszkosak s csak annak nem banálisak, a ki először fordul meg bennük.

A földesur benne a Pecci grófi család, a melynek fia, Joakim, a mostani pápa. A holdjait ősidőktől fogva legfőleg százával mérhette s az egy-két emeletes házához, illetőleg palotájához hasonló ugyancsak százával akad Róma környékén. Most azonban Carpineto különös tisztasággal és vízvezetékekkel dicsekszik. A pápa adta néhány százezer lira elég volt a falut költéséi között elsőrangra emelni.

A behódolt arisztokráciát I. Napoleon mindig szívesen alkalmazta s így lett Joakim apja ezredes a napoleoni hadseregben, amit később nem a pápahűségének előnyére számítottak föl.

Kevés egészséget, de annál több eszt hozott a világra a gyermekgróf; abban 94 esztendeje mellett soha nem volt nagyobb része, de az utóbbi folyton növekedett a föladatakhoz képest, a melyek pályafutása alatt vártak rá. Nem egyszer emlegette a pápa mosolyogva, hogy neki nincs oly fiatalosága, a melyre bünbánattal kellene visszagondolnia. Születése óta teljes és aprólékos következetességgel kellett gondoznia egészségét, s 68 éves korában körülbelül gyöngébbnek és betegesebbnek látszott, mint utolsó éveiben.

Nevelését kezdettől végig jezsuiták vezették. S alig lett pap, néhány év alatt tüneményes pályafutást végez. Ez azonban csak ne-

künk tünik föl ilyenek. Rómában nem tartozik a tüneményes ritkaságok közé, ha valaki 30—32 éves korában püspök lesz, vagy 34—38 éves korában pápai nunczius. A közelmúlt példából csak Rampollát vagy di Rendét említhetjük föl, a többieknek neve kevésbé lévén nálunk ismeretes.

A kisszerű carpinetói viszonyokból kinőve Pecci Joakim gróf rövid néhány év alatt beneventói, majd perugiai kormányzó lett. Mindkét helyen sok gondot okoztak neki a carbonarók, a kik a pápa világi uralma ellen esküdtek össze és a brigantik. De nem sokáig vesződik ezekkel az otthoni aprólékos viszonyokkal, XVI. Gergely pápa kegye világot látni elküldi nuncziusnak a fiatal, alig másfélévtizedes állami életet élő Belgiumba, egy két évnél tovább itt sem marad, de fölhasználja az alkalmat, hogy kézcsókra menjen Londonba, az akkor aszszonyi virágkorát látó Viktória angol királynőhöz.

1846-ban IX. Pius kerül a pápai trónra, s első gondja visszahívni Pecci Joakim gróft brüsszeli állomásáról. Rövidesen megteszi perugiai püspöknek, 1853-ban pedig kardinálisnak is, de mindvégig, negyedszázadnál tovább hagyja abban az umbriai fészékben, a milyen püspöki székhely műtörténeti szempontból nagyon kevés van a világon, de végre is fészek, aprólékos egyházmegyei és még aprólékosabb kisvárosi viszonyokkal.

Itt aztán Pecci püspök kezdett öregedni. Püspöktársai hódolattal környezték, egytől-egyig pápának kívánták. Agrárius vergiliusi örömö-

ket sem vont meg magától, s legszívesebben rándult át a szomszéd Assisiba Landi püspökhöz olaj- és borszűretre, de annál kevesebbet Rómába, s csak a legnagyobb egyházi ünnepekre, így került a neve egy másik Pecci biborossal a Péter-templom szentélyének márványtáblájába, a mely az 1854. évi Sztiz Mária dogmát örökíti meg.

Pecci, a perugiai kormányzó és Mastai-Ferretti, spoletói érsek, a későbbi IX. Pius pápa szomszédok voltak; bár az érsek már elkészült onnan. Annak a szomszédoságnak nyilván kellemetlenségei akadtak s ezekért maradt amaz, mint biboros püspök Perugiában, a hol végig kellett szenvednie az olasz szabadságharcot s a vele járó papfalást, meg papellenes brutálításokat.

De még sem maradt eltemetve. Hire, neve mindjobban terjedt Európában is. Szelid lelkületű, nagy esztű és nagy tudományú férfinak kezdték ismerni. Méltósággal került ki a konfliktusokból, a melyeket ő is végig harczolt olasz hatóságokkal. IX. Pius utolsó éveiben már nyíltan rebesgették Rómában, hogy Pecci Joakim lesz az új pápa. S a rebesgetés áttörte a Vatikán vastag falait is. IX. Pius mind többet hívta őt Rómába, mind többször használta tanácsait s ezzel a jólelkű intrikusok munkájának is vége szakadt, akik évtizedeken át tudtak a két kiváló egyházfejedelem közé áttörhetetlen falat állítani.

Perugia alatt a Trasumenus tó és Assisi felé jámbor lassúsággal dőcög a vicinális. Az

Nem kevésbé erős jogczim dicsőségére és az utókor kegyeletes megemlékezésére az a munka, a melyet társadalmi kérdések keresztény szellemben, azaz a szeretet és igazság szellemében való megoldására fordított, és az az állandó gond, a mostoha sorsnak helyzetének, intézmények javítására, a mely egész életén át huzódik s ha végül a tisztább emberi tulajdonságokat nézik benne, melyekhez a szívvel ép úgy, mint észszel felkarolt szociálpolitikai tevékenységet mintegy áthidal, úgy magunk előtt látjuk e férfi alakját, a kiből mélyes alázatos hit egyesült a tudomány lángoló szeretetével, akinek élete tökéletes kifejezésre juttatja azt a hitet, a melyet vall és tanít, a ki magasztos haláltusájában a keresztény bölcsész megadásával, sőt derűtlenségével búcsuzik egy nagy és sikerdús élettől és lép át a bizalommal várt örökkévalóságba. Ime egy ember.

És innen van az, t. Ház, hogy az egész művelt világ XIII. Leo ravatalánál nemcsak aggódik, hanem gyászol is, mert ő benne a pápa, az államférfi, a világ történelem szövetségében működő közéleti egyéniség nagysága az emberi erkölcs tökéletességével találkozott. Csak az ilyen egyéniségekben gyönyörködhetik az emberiség lelkiismerete teljesen és midőn az ilyen körülmények távozik, az irányzatok és nézetek minden különbségei mellett mindnyájan érezzük, hogy nagyot veszítettünk, mert jót veszítettünk el.

A magyar képviselőház, annak a nemzetnek képviselete, a melyhez sok millió katolikus tartozik, bizonyára mély részvétet érez a katolikus egyház gyászára iránt, és ezen részvétnek, valamint azoknak a kegyeletes érzelmeknek, a melyek XIII. Leo pápa ő Szent-sége halála alkalmával az egész világon uralkodnak, jegyzőkönyvileg ad kifejezést. (Általános élénk helyeslés.)

Ezek után az ülést tíz perczre felfüggesztem.

A remek beszédet az egész Ház mély meghatottsággal hallgatta. Ünnepies, komoly külseje volt az ülésnek.

A Ház tagjainak tulnyomó része, valamint a miniszterek feketében jelentek meg az ülésen.

Gyász az országban.

Vaszary Kolos bibornok hercegprímás külön intézkedett a pápa halála fölött tartandó gyászszertartások dolgában. A rendelet még tegnap ment szét az ország összes egyházaikhoz és a szerzetekhez. Valamennyi főpap, aki már elutazott visszatér székhelyére.

Első órák a halál után.

A Szentatya halála utáni első órákról a következő jelentések szólnak:

Oreglia bibornok a római anyaszentegyház camerlengójának minőségében belépett a Vatikán fölött való intézkedés jogába és átvette a szentszék ügyeinek intézését. Döntően Oreglia a svájci gárda mögött és a nemes testőrség kíséretében, msgr Passerini helyettes-camerlengóval és az apostoli kamara klerikusaiival a gyászjelű ibolyaszín köpenyben a pontifex halottasághoz vonult, hogy megállapítsa a halál beálltát. Az előterem ajtajában a biboros camerlengo üdvözlésére egybegyűltek az udvari méltóságok és a pápai szertartási hivatalnokok. Oreglia belépett a pápai lakosztályba és annak a szobának az ajtajához közeledett, melyben XIII. Leo holtteste pihent. Az ajtó be volt zárva. Sír csöndben háromszor kopogtatott a camerlengo biboros az ajtón és hangos szóval szólította nevén a pápát. Majd folyították az ajtót, a camerlengo egész kíséretével bevonult, az ágyhoz lépett, melyen a holttest pihent és ezüstkalapáccsal háromszor enyhén megérintette az elhunyt homlokát, hangosan nevén szólítva őt. Az összes jelenlevők térdelve és ájtat s csendben vettek részt ezen a szertartáson. Az elhunyt pápa arcza olyan volt, mint a viasz, vonásai változatlanok. Ugy látszott, mintha XIII. Leo békésen pihenne ágyán. E szertartás befejezésével kihirdette a camerlengo bibornok a jelenlevőknek XIII. Leo halálát:

— *A pápa valósággal meghalt!*

Aztán a kamara klerikusainak kíséretében elhagyta a termet.

Ferencz József király részvétávirata.

I. Ferencz József ő felségétől a következő távirat érkezett Taliani bibornokhoz.

Ischl, jul. 20. Esti 7 óra 30 percz. Abban a pillanatban, a midőn a katolikus világot legfőbb pástora halálának híre a legmélyebb gyászba borítja, különösen szívesen fekszik, hogy Eminenciádnak kifejez-

zem azt a nagy fájdalmat, melyet e súlyos, az egész világban oly mélyen érzett veszteség bennem keltett. Az a gyermeki szeretet és határtalan tisztelet, melyet a szentatyával szemben életében éreztem, az elhunytat kísérik az örökkévalóságba. Emlékét mindig áldani fogom és anyaszentegyházunk történetében örök időkre kiváló hely vagyion számára biztosítva. I. Ferencz József s. k.

Olasz lapok a pápa haláláról.

Róma, július 21. (Saj. tud. táv.) A Giornale d' Italia szerint holnap bontják fel a pápa végrendeletét. Említett lap azt állítja, hogy a szentatya politikai végrendeletet is hagyott, melyben intézkedések vannak a konklavet illetőleg. A Tribuna azt írja, hogy a konklavének Rómán kívül való összegyűlése apriori ki van zárva. A konklave 12 nap múlva fog összeülni. A lapok leírják a pápa halálát. Az Osservatore Romano és a Voce Catholica legnagyobb dicsőréttel adóznak az elhunytak. Az Osservatore Romano azt írja, hogy XIII. Leo a felekezetek engesztelhetetlen gyűlöletének volt kitéve, melyeket ő szavának hatalmával nagylelkűen fékezett meg. Ugy szerették őt, mint kevés embert e földön. A Voce Catholica azt mondja, hogy XIII. Leo pápa kedvesnek tartotta az egyház ügyeért élete végéig szenvedni. A Tribuna szerint XIII. Leo pápa működése vita tárgyát teheti, de mindenkinek eleve meg kell hajolnia magas bölcsesége és erényei előtt. A Giornale d' Italia azt véli, hogy Leo pápasága a Vatikán és Olaszország között folyó politikai küzdelemnek utolsó korszaka. A Popolo Romano azt írja, hogy XIII. Leonak sikerült a pápaságnak a világi hatalmakkal való harmonizációját ismét helyreállítani. Neki sikerült az Olaszországgal való súlyos differenciák elkerülése. A «szociálista» Avanti című lap azt mondja: Hagyjuk el tisztelettel a pápa földi maradványait és várjunk az új elenségre.

aggastyán vasuti kalauzzal volt tehát alkalmas egyházpolitikai dolgokról beszélgetni.

— A cardinale Peccit mindig én igazítottam be a kocsijába, de már az a sürű római utazás nekem is gyanusnak tetszett. Egyszer azután (ez az igazi talián jókedv és konfidenskedés!) így szóltam hozzá:

— Az egész környéken beszélnek, hogy Vostra Eminenza lesz a pápa. Peccit mosolygott s csak ennyit mondott: de akkor nem térhetnék vissza kedves Umbriába!

— Következett az 1878. évi pápaválasztás, — folytatta az öreg. — S akkor Rómában rámköszönt a kardinális: A rivederzi! A viszontlátásra, amire én szomorúan csak azt feleltem: — Mai La rivedro fuori del Vaticano! Soha sem látom viszont a Vatikán falain kívül! Jól jöveddöltem. Pápa lett belőle, megküldötte az első nagy aranyemlékermét, s a fiamat püspöknek nevezte ki.

Az öreg konduktor azonban annyira ragaszkodik Umbriához, hogy még két év előtt fiatalos munkakedvvel járt a foligno — terontolai vonalon. 1878. febr. huszadikát megelőzőleg alig harmincz órát töltöttek a szavazással a kardinálisok; rövidesen meglett a kétharmadnyi szavazattöbbség, s Peccit Joakim gróf, perugiai bibornok püspök fölvette a XIII. Leo nevet. A nagyhatalmak és a katolikus hatalmak meg voltak elégedve a választással, kik követeik jelentéseiből évtizedek óta ismerték kiváló egyéniségét.

Az akkor 68 éves pápának nem jósltak hosszú életet, de ő bizott benne, s a pápai politikáját is meglehetősen hosszú időre rendezte be. Rövid néhány év alatt végét tudta vetni a német kulturbaracznak, fölzsabadította a katolizmust a feudális és monarchikus békóktól, keresztény demokráciát és szociálistmust tudott teremteni. Szóval bölcs mérséklettel és diplomáciai tapintattal bele tudott nyulni az egész világ sorsába.

Mindez okozta azt, hogy századokon át kellene az egyház történetében visszamennünk, hogy tekintély és tehetség dolgában a XIII. Leóhoz hasonló pápára akadjunk. Ez dolgában nem fogható hozzá a sok viszontagságot ért VII. Pius pápa. A kor szükségének fölismerésében, nagy tudományban, egyszóval: modern lelkületben csak XIV. Benedekkel hasonlítható össze, a kitől immár másfél évszáz választ el bennünket.

Egyet azonban nem sikerült megoldania XIII. Leo pápának: a római kérdést. Nem ismerte el az olaszok római uralmát, az örök város leialacsonyításának tartotta, ha azonkívül, hogy a kereszténység fővárosa, Olaszország fővárosa is akart maradni. Ezért nem mozdult negyed százada a Vatikánból, s ezért nem fogadott el az egyházi állam elvétele fejében az olasz kormánytól egyetlen csentezimót sem.

Megvolt alatta többfajta reménysege a békekötésnek. Egyik sem teljesedett be. Az olaszok nem voltak hajlandók Róma mellől tági-

tani, de azért minduntalan fölmerült a békekötés lehetősége. A legutolsó fázisát kifejti egy tavaly nyáron megjelent füzet, a mely láthatólag a Vatikán jóváhagyásával készült. Ez a néhány szó fejezi ki e füzet irányzatát: »A béke föltételei — írja — nem lesznek sem lehetetlenek, sem nehezek, sem fájdalmasak, sem keletlenek, sem becstelének«. Ez a fogalmazás azonban nyilvánosan diplomatikus. Azt bizonyosan nem lehet belőle kivenni, hogy vajjon kívánt volna-e a pápa valami tiszteletbeli állást a modern Olaszország keretében. Másrészt olyan szerény az a fogalmazás, hogy bizonyosan nem jelenti a régi egyházi állam restaurálását. E fölött már végiggázolt a világtörténet, s csak a korlátolt és szűk látókörű vasikalaposság remélheti az újra való megvalósulását.

A föld hátán nincs tökéletes emberi munka: a római kérdésnek meg nem oldása semmit nem von le XIII. Leo pápának nagy világtörténeti jelentőségéből. Nagy és példátlan ez még naptári szempontból is. A 94 éves aggastyán betöltötte pápaságának teljes negyed évszázadát, 65 év (ezt vasjubileumnak nevezik), hogy miséspapnak szentelték, 60 (gyémántjubiläum), hogy püspöknek és 50 (aranyjubileum), hogy a kardinális kalapot viselte.

Korra nézve akadt 100 éves pápa, mint IX. Gergely (XIII. Leonak különben honfitársa); de annyi évfordulója és jubileuma egyetlen egynek sem volt.

Vetési.

A német kormány s a pápa-választás.

Berlin, július 21. A National Zeitung írja: Tekintettel a küszöbön álló pápaválasztásra, bizonyosra vehető, hogy a német kormány, valamint az 1878. évi konklave alkalmával, úgy most is meg fogja őrizni teljes semlegességét. Teljesen hiúságosnak tetszhetik tehát, ha egyes bibornokok neveit említik, kinek megválasztása a német kormánynak tetszenék vagy nem. Az e kérdésre vonatkozó mende-mondák, melyeket már többszörösen visszautasítottak, a Novoje Vremjában egyenesen groteszk jelleget öltenek. Ezután a »National Zeitung« egy római jellemzését adja említett orosz lapnak a »félelmetes beavatkozás«-ra vonatkozó sorainak, melyeket izetlen képzelgésnek mond és azt jegyzi meg, hogy Németország, melynek érdek és eszmeközössége Oroszországgal politikai alapelvek tekintendők, e tekintetben nem fogja semmiképpen sem felfogását megváltoztatni.

A magyar sajtó gyásza.

A magyar sajtó ez egyszer egygyé forradt. Egygyé abban a mélységes gyászban, melyet az egész világ érez XIII. Leo pápa elhunytá alkalmával. Kivétel nélkül az összes számbavehető lapok a legnagyobb elismeréssel emlékeznek meg a nagy halotról s versenyeznek egymással XIII. Leo pápa érdemeinek méltatásában. Legtöbb lap gyászkeretben jelent meg.

A tegnapi lapok vezércikkeiből érdemesnek tartjuk a következő sorokat közölni, jelétül annak, mily egyetemes a magyar közönség és sajtó gyásza XIII. Leo ravatala előtt:

Budapesti Hirlap:

Európának minden gondolkodó embere tudja, hogy XIII. Leonak rendkívül nagy szerepe van a katolicizmusnak ama nagy föllendülésében, melyet az utolsó évtizedekben csodálkozva szemlélünk. A vallásos érzés újjáéledése nem az ő pápaságával kezdődik, az ama nagy történelmi hullámok egyike, melyeknek mozgásait előttünkismertetlen törvények kormányozták. Reznációjával gondolkodnak ama régiókra, melyekbe az emberi pozitív tudás nem nyomulhat és tisztelettel emlékeznek meg a vallás erkölcsi szerepéről az emberiség történetében. A vallások tudománya, oknyomozó történetírása, a vallások kulturái erejének és hatásának vizsgálata rendkívül föllendült és tiszteletet ébreszt mindenki, ki az emberiség történetében az eszmék szerepét tudja méltányolni. A pozitív tudás keletkezése óta alig volt korszak az emberiség szellemi történetében, melyben a vallásos érzés tisztasága és ereje oly magas fokon állott volna, mint a jelenkorban. A vallásos érzés nagy megpróbáltatásokon ment keresztül és a harcoknak közepette megtisztult és megmutatta, hogy mekkora erő lakik benne. Ezeket az ő érdemeit a katolikus egyház fogja méltányolni és nemcsak méltányolni, hanem a jövőben megőrizni és azok szellemében fog tovább haladni.

Pesti Napló:

XIII. Leo pápát az egyház a legnagyobb fejedelemmel közölte fogja sorozni, VII. Gergely, III. Inceze, II. Julius mellé. Nagy örökségét igen válságos viszonyok között, kóros állapotban vette át.

Csendes véralkata, mely kizárta a vér pillanatnyi, kiszámíthatatlan szeszzenéseit; irodalmi és művészhajlandóságai; csodálatos birtoka annak a nehéz tudománynak, mely arra tanít, hogy svaviter in modo, fortiter in re: voltaképpen harcos, a küzdelemre született temperamentumot takartak. Leo a békét hangoztatván, kemény tusákat vívott és jelentős, maradandó győzelmeket aratott.

Alkotmány:

E név: XIII. Leo még többet is jelent, mint jószágos Atyát. Míg a világegyháznak atyja, a világnak lumen de coelo ja volt. Jószágos tekin-

tete felénk szeretettel sugárzott, bölcsességének fénye pedig a haladó emberiség útjaira világított reá. XIII. Leo encyklikáinak intelmei és szavai a civilizáció, a haladás utjelzőire lesznek felírva mindenba. Az i-teni gondviselés azért is engedte meg, hogy a XX. század küszöbén XIII. Leo vezesse át az emberiséget. Az volt méltó és illő, hogy a XX. század hajnalának pirját a »lumen de coelo« sugarai aranyozzák be.

Budapesti Napló:

Oriási tervet hordott magában ez a törékeny ember. Azt, hogy az egész világot diadalmasan meg kell hódítani a római egyház számára.

Oriási tervet hordott magában ez a pápa. Azt, hogy az egész világot szocializálni kell a hit és emberiség jegyében.

Nagy lett a holt pápa ezzel a hatalmas gondolattal. Ugy száll sirjába, mint századának legnagyobbjai.

Az évszázadot, amelyet Napoleon kezdett meg, voltaképpen Leo pápa fejezte be. A két legszelebb körü akarat, nemzeteken, világokon általtelkintő tervelő ész hunyt el bennük.

Magyar Allam:

Megadatott nékie, hogy teljes negyedszázad évig legyen vezetője az egyháznak, hogy megérje a hármass hatalomnak, a tiarának, az igazságnak erkölcsi győzelmét, új fényre derülését.

Igen, a IX. Pius alatt kimondott, de mindenkor igaznak hitt dogma szükséges voltát a pápai tekintély tévedés mentességéről XIII. Leo pápasága s a történelem utolsó évtizedeinek eseményei adták a világ elé.

Szertartás a pápa halálakor.

Már a 14-ik század végén megjelent egy könyv, mely XV. Gergely sinigagliai érsek tollából megadta az utasításokat azokra a szabályokra, melyeket a pápa halála alkalmával követni kell. A legnagyobb rendtelenség és zavargás szokott régen bekövetkezni a pápa halála után. VI. Sándor pápa (1492) halála után rögtön kirabolták szolgálai és katonái összes szobáit. A Lateránt, hol a pápa lakott, oly rendszeresen kifosztogatták a pápák halála után, hogy IX. Jánostól (898) kezdve századokon át kénytelenek voltak a pápák átok alatt megiltani, hogy a pápai rezidenciában raboljanak.

Másik rossz szokás volt, hogy fogadtak a pápa halála napjára és órájára. XIV. Gergely pápa 1591-ben kiátkozás terhe alatt tiltotta meg ezt az illetlenséget, de azért csak tovább fogadtak.

Az egyházi államban a pápa halála után az új pápa megválasztásáig minden rend fölbomlott, a városok polgársága fölfegyverkezett s maga választotta mindenütt a főnököket. Így tartott ez a XVIII. század végéig, mikor XIII. Kelemen eltöltötte.

A megállapított szabályok a pápa halálával ezek:

Az orvosok kötelesek a pápa gyóntatójával közölni, megjelölni azt a napot, melyen a pápa halálához közeledik. Joga és szokása a pápának ilyenkor kegyelmet és fölöadásokat osztogatni. XII. Inceze pápa (1691) elrendelte, hogy a pápa halálos ágyán osztott kegyelmi ténykedése csak akkor érvényes, ha két, ez alkalomra megbízott bibornok bizonyítja s erősíti.

Mihelyt a pápa közel érzi magát a halálhoz, magához hivatja a bibornokokat, hitvallást tesz előttük, átadja végrendeletét, meghatározza a helyet, hová temessék, bocsánatot kér a hibáiért, szolgálait figyelmükbe ajánlja, megjelöli az egyházzal szemben általa tett kötelezettségeket, hogy utódja ezeket teljesíthesse és megjelöli a helyet, hová kincseit, ékszereit tette. Békére, barátságra inti őket s ha akarja és jónak látja, utódja választása tárgyában tanácsot ad nekik, végül megáldja s elbocsátja őket. Oldala mellett csak a gyóntató atyák, a kamarások és bázi prelátusok maradnak.

Mihelyt halála egészen közel látszik, az utolsó kenetet fölveszi a pápa. Szobájában kereszt áll, előtte két viaszgyertyával. Mihelyt halálküzdélme megkezdődött, bázi prelátusainak egyike szemé elé tartja a keresztet és ismételtelen csókra nyujja; az odahívott pönitenciáriusok az előirt halotti énekeket és zsolozsmá-

kat éneklük, míg a pápa lelke elröppen. Régebben az elhunyt pápát eltemetni két egyesületnek volt ünnepies joga. Egyiket a bulláról, vagy piomhafori-nak nevezték, a másikat pi-guotá-nak hívták. Az első onnan kapta nevét, hogy a koporsót ólommal zárta le, a másikonak alapszabályszerű kötelessége volt kenyeret kiosztani. Manapság így járnak el:

A pápa holttestét három napig a Szent Péter templomának a szent szakramentumokról elnevezett kápolnájában közszemlére teszik. Ezután ama bibornokok jelenlétében, kiket ő nevezett ki, háromszoros koporsóban: ciprusfából, ólomból és közönséges fából valóba teszik, azután eltemetik az általa megjelölt helyre ha pedig erre külön rendelkezést nem tett, a Péter-templomba temetik.

A pápáért teljesítendő szent gyakorlatokat maga a bibornoki kollégium végezi. A világ legnagyobb temploma közepére nagyszerű mauzóleumot állítanak össze. Számtalan viaszgyertya ég s a karral szemben levő kápolnában minden nap a bibornokok jelenlétében misét mondanak ünnepiesen. A népnek számos sárga viaszgyertyát osztanak szét.

Legnagyobb az ünnepség a kilencedik napon. Ekkor egy bibornok-püspök mondja a misét, két másik bibornok, fején a püspöki főveggel segítkezik. M helyt a mise véget ért, beszentelik füstölőkkel és szentelt vízzel a gyászkatalfakot.

A bibornokok a pápa halála napjától kezdve gyászt viselnek, violaszinben, nyitott karköpenyben járnak. Azok a bibornokok, kiket az elhunyt pápa nevezett ki, külön világos violaszinű szövetruhában járnak. A prelátusok fekete ruhát viselnek. Az interregnum alatt a pápát a bibornok-kamarás helyettesíti, nagyon szigorúan körvonalazott hatáskörrel. Ő képviseli a szentszéket s mihelyt megjelenik, a svájci gárda kíséri. Tanács gyanánt három bibornokot rendelnek melléje a bibornokok mindenik rangfokozatából egyet-egyet. Ez a tanács a konklave kezdete után három-három naponként változik.

M helyt a pápa meghalt, a főkamárás birtokába veszi a palotát, melyet az államminiszter-bibornok elhagy. — Régebbi időben kötelessége volt a főkamárásnak a pápa pecsétjét és halászgyűrűjét szétlőnni. Most ez a bibornokok első összejövetele alkalmával történik meg.

Most megszüntek természetesen azok a zavarok, melyek régebben a pápa halála után bekövetkeztek. Mert régebben a pápa világi hatalma egyenesen személyéhez volt kötve s míg az új pápát meg nem választották, addig a hatalom az egyes városokra szállt. Rómában például a pápa halálát 1815 előtt a városi hatóság hirdette ki. Zúgott a nagy harang s gyászosan peregtek a dobok az utcákon. Erre Róma tanácsa saját hatalma jelétül ki-nyitította a börtönöket s az éjjeli őrzérekhez a vezetőket kinevezte. A követek, hatóságok és római hercegek fölfegyverkeztek, mert a tömeg az államfő elhunytával zavargott, lázongott. Most természetesen mások a viszonyok, a rendet Rómában a kormány tartja fenn.

A szent gyakorlat napjai alatt a kardinálisok tíz gyűlést tartanak. Az első, melyet az egyházi szerek kamarájában tartanak, föllvasz-sák a konklavéra vonatkozó szabályokat és szertartási rendeleteket, melyekre esküt tesznek, egyben megjelölik a bibornokokat, kiknek a konklavét előkészíteniük kell. Eltörik a pápa halászgyűrűjét s a pápai irodaigazgató, a leváltáros s a titkár átadják a rájuk bízott okmányokat.

A második gyűlésen a konklavé biztonságáról gondoskodnak, régebben Róma kormányzójára bízta, de szokás volt ezt a tisztelet egy külföldi követre bízni, a legutóbb tartott konklavé alkalmából a francia követ viselte e tisztelet, végül a gyűlésen kinevezik a prelátusokat, a kik a konklavéra felügyelnek.

A harmadik gyűlésen megválasztja a konklavé a maga gyóntatóját s ezen a napon temetik el — mint fönebb már említettük — a pápát.

Negyedik napon a konklavé orvosait neveztek s nevezik ki, ötödiken a borbélyt és gyógyszerészt. Hatodik napon a legfiatalabb

bibornok kisorsolja a czellákat a konklavében és a szertartásmesterek mindenik biborosnak átadják a konklavébani belépésre jogosító okmányt. A hetedik gyűlésen és napon azok a kardinálisok, a kik egy harmadik konklavistát, vagyis a szokásos két kíséren kívül a konklavében maguk mellé harmadikat óhajtanak, előadják a kérésüket.

A nyolczadik napon két bibornokot neveznek ki, e két bibornok kötelessége ellenőrizni mindenkit, aki a konklavében be van zárva. Az összes konklavistáknak kötelességük nevüket és hazájukat, valamint azt, hogy melyik bibornokhoz tartoznak, vele közölni. A kilenczedik napon titkos szavazással három bibornokot választanak, kiknek a konklavé előirt lezárását kell ellenőrizniök és föntartaniök. A tizedik és utolsó napon végre azok a bibornokok, kik a diakonátus rangot nem nyerték még el, megkapják dispencziót, vagyis az engedélyt, melynek erejével a konklavéba léphetnek. Mind e szokások és szabályok XII. Kelemen pápának 1722. október 24-én kelt szabályzatában gyökereznek.

Most már aztán megkezdheti működését a konklavé.

Részletek a pápa haláláról.

— Utolsó perczek. —

Budapest, július 21. (Saj. tud. távir.) Ejjel 12 óra. Szemtanunk elbeszélése szerint a pápa utolsó perczeiről a következőket jelentik telefonon:

Róma, július 21. (Saj. tud. távir.) A haldokló pápa ágyánál közvetlenül testvére és Mazzoni tanár állottak a komornyikokkal. Mikor Mazzoni tanár kijelentette, hogy közeleg a vég, a bibornokok letérdelve imádkozni kezdtek.

A pápa nagy erőfeszítéssel felemelkedett és szólni akart, de ereje elhagyta és görcsös köhögéssel vissza hanyatlott.

3 óra 58 perczkor még egyszer utolsó kísérletet tett a pápa, hogy felemelkedjék, de visszahanyatlott s beállott a haláltusa.

Pár percz múlva kiszenvedett s *Oreglia* biboros zokogva jött a mellék terembe, a hol a diplomáciai kar gyűlt össze. Erre mindnyájan a terembe léptek, a hol izzó, fojtó lett a hőség. Ezután a pápa nyitott száját fehér vászon kendővel letakarták.

A pápa ravatalon.

Róma, július 21. (Saj. tud. távir.) A szokásos kalapács szertartás mellőzésevel ma a pápa holttestét fehér selembe öltöztették. Fejére tiarát, lábaira pedig ezüst himzésű cipőt adtak s a vörös draperiával borított teremben kiterítették, a hol két testőr őrzi.

Róma, július 21. (Saját tud. távir.) A pápa holttestének bebalzsamozását holnapután kezdi meg Mazzoni tanár Laponni segédletével.

Róma, július 21. (Saját tud. távir.) Bebalzsamozás után a pápát nyilvánosan ravatalra helyezik s 500 katona fogja őrizni.

Róma, július 21. (Saját tud. távir.) *Oreglia* biboros ma sorrendben fogadta a pápai csapatok parancsnokait és egy küldöttséget, továbbá Pecci Camilló grófot, kinek részvétét fejezte ki. A Vatikánba való bemenetel csak a palotához tartozóknak van megengedve. *Oreglia* közölte a három rend fejével, Vanutelli, Angelo Di Pietro és Macchi bibornokokkal, hogy hivatalosan elfoglalta a Va-

tikánt és felszólította őket, hogy tegyék meg a konklavéra vonatkozó intézkedéseket. A pápa halálhírének vétele után sok kereskedő azonnal bezárta boltját és azt írta ki, hogy az általános gyász miatt zárva. A templomokat ellepik a hívők. Egész este özönlött a lakosság a Szent Péter-térre.

A pápa politikai végrendelete.

Róma, július 21. (Saj. tud. távir.) Állítólag a pápa politikai végrendeletet is hagyott hátra, melyet csak a választás után fognak felbontani.

Róma, július 21. (Saj. tud. távir.) A bibornokok ma megsemmisítették a halászyürüt és a pápai pecséteteket.

Róma, július 21. (Saj. tud. távir.) A kilencz napi gyász után 30-án befalazzák a Conclavé kapuját s ezzel megkezdődik az új pápa választás.

Budapest, július 21. (Saj. tud. távir.) *Vasary Kolos* hercegprímás holnap indul Rómába, hogy a Conclavében részt vehessen.

Bécs, július 21. (Saját tud. távir.) Az osztrák uralkodó ház nem rendelt udvari gyászt s a többi európai udvarok sem tettek erre vonatkozólag intézkedéseket.

Apponyi beszéde.

Apponyi nyilatkozni fog a kibontakozásról. Mikor tegnap az ülés folyamán megkérdezték Apponyit, hogy már most mint lesz beszédével, az elnök így felelt:

— Az egész dolog csak annyiban változott, hogy holnap beszélök. De szeretném, ha az ülés elején felszólalhatnék, mint ahogy az ülés elején akartam beszélni ma is. Örömmel látom, hogy ma oly sokan jöttetek el, remélem, holnap is úgy lesz.

A mai ülésen Tallián Béla fog elnökölni, aki már tegnap reggel Budapestre érkezett, abban a hiszemben, hogy Apponyi beszél.

Igazolt képviselők.

A képviselőház igazoló állandó bizottsága tegnap délelőtt *Szent-Iványi* Arpád elnöke alatt ülést tartott, amelyen *Belitska* Béni előadó referálásával *Khuen-Héderváry* Károly gróf temesvári és *Vojnits* István báró új-verbászi képviselőket, miután mindkét megbízó levelet rendben találta, a 30 nap fentartásával igazolta.

ORSZAGGYÜLES.

A képviselőház ülése.

Budapest, július 21.

Elnök: *Apponyi* Albert gróf.

A múlt ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után elnök megemlékezett a pápa haláláról és indítványára a képviselőház részvétét jegyzőkönyvbe iktatta s a gyász jeléül 10 percz szünet következett.

Szünet után.

Elnök: Megnyitja az ülést.

Az irományok előterjesztése során elnök jelenti, hogy az összeférhetlenségi bizottság e hó 30-án fog ítékezni *Sándor Pál* összeférhetlenségi ügyében. Jelenti továbbá, hogy *Barta* Odön lemondott bizottsági tagságairól. Következik a napirend, a vita folytatása a miniszterelnök programja felett.

Nessi Pál: Vidékről jön, választói között volt, hogy megérezze azoknak szíve dobogását. A választók pedig azt óhajtják, hogy a küzdelmet abba ne hagyják. Általános óhaj ez széles e hazában. Es ő a maga nevében kijelenti, hogy a harcot el nem hagyja, még ha

magára maradna is. (Zajos helyeslés a szélsőbairól.) Menjen el a miniszterelnök *Ischbe* és mondja meg a királynak, hogy az országgyűlés képviselőházában van 80 elszánt ember, akik a küzdelmet fel nem adják, míg ki nem vivják a nemzet jogait. (Elénk helyeslés a szélsőbalon.)

Bakó József: Es együtt éreznek velük a többiek is.

Nessi Pál: Viszás állapotok uralkodnak az országban. Egy parlamenti kisebbségnek kell küzdeni a nemzet jogaiért. Pedig nem hiszi, hogy volna magyar ember, aki ne érezne együtt a nemzet jogsíért küzdőkkel. Adják meg a királynak azt, ami a királyé és a nemzetnek ami a nemzeté. (Zajos helyeslés a szélsőbalon.) Ha a miniszterelnök ösmerné ezt a nemzetet, ösmerné annak szíve dobbanását, bizonyára sietne a megoldás létrehozására. (Ugy van! a szélsőbalon.)

Olay Lajos: Csak hogy a miniszterelnököt azért küldték le, hogy Bécsnek dolgozzon.

Nessi Pál: A hadsereg jelvényeiről szól. Hogy legyen lelkesedés a szívekben, midőn nem az ősi lobogó alatt kell menni a küzdelemben, hanem egy olyan zászló alatt, melynek csak a pusztá látása is felborkácsolja ereinkben a vért, ököltre szorul kezünk. (Tetszés balról.) A hadseregnek céljának kell lennie. A cél pedig csak a győzelem lehet. De hogy győzzön az a hadsereg, ha szívében nincs meg a lelkesedés. Elvékért küzd, de hogy az elvek győzedelmeskedjenek, el kell távolítani az ezt akadályozó személyeket. (Ugy van! a szélsőbalon.) De mire vár a miniszterelnök? Miért nem tesz lépéseket a nemzet jogainak érvényesítése iránt? Három hete folyik már a vita és még van vagy 60 szónok, akik elmondják véleményüket. Hova fog ez vezetni? Csak oda, hogy el kell távolítani azt a személyt amely akadályt gördít a nemzet kívánalmai elé!

Somossy Odön báró: Hát ki jöjjön.

Bakonyi Samu: Az aki a magyar nyelvet akarja.

Nessi Pál: Hogy ki jöjjön, az a korona felségjogaihoz tartozik, de azt kijelenti, hogy az ellenzék mindaddig fogja folytatni küzdelmét, míg egy olyan férfi nem jön, aki a nemzeti jogokat érvényre emeli.

Elnök: Az ülést 10 perczre felfüggeszti.

UJDONSAGOK.

* *Steinsberg* altábornagy Debreczenben. *Steinsberg* Móríz altábornagy, a nagyváradi 17-ik gyaloghadosztály parancsnoka Debreczenbe utazott, hogy a 39-ik gyalogezred hadházi gyakorlatain részt vegyen s az ezred fellett szemlést tartson.

* A törvényszéki palota bomlik. A nagyváradi kir. törvényszék alig pár éves palotája már kívül is mutatja a rossz építkezés nyomait. Ezelőtt másfél évvel a II. emelet egész menyezetét újra kellett építeni, mert egy része beomlott. Most az épületre halmozott rengeteg disztés kívánkozik lefele. A főhomlokzat felső párkánya alól már levált két hatalmas gypszdisztimény. Valószínűleg több is nagyon lazán áll, mert tegnap már el volt zárva az épület ezen része előtt a gyalogjárda. Jó lenne, ha a közönség érdekéből az egész épületet alaposan megvizsgálnák, mielőtt valami szerencsétlenség történik.

* *Rákóczy* hamvainak hazaszállítása. Debreczen városa mozgalmat indított II. *Rákóczy* Ferencz hamvainak hazaszállítása iránt s ez iránti feliratát pártolás végett az összes törvényhatóságoknak megküldötte. Nagyváradi városához tegnap érkezett meg Debreczen átirata, melyet az augsztus havi közgyűlésen tárgyal a törvényhatóság.

* A városi árvaház női választmányának ülése. A nagyváradi városi árvaház női választmánya szombaton, július hó 25-én délelőtt 10 órakor a városházán ülést tart.

* Szerencsétlenség az olaszli plébánia templom építésénél. Tegnap reggel sajnálatos szerencsétlenség történt az olaszli plébánia templom építésénél egy kőműves inással. *Zsiga László* 14 éves helyi illetőségű kőműves inas az építéshez tegnap reggel téglát hordott és midőn 10 óra tájt a legfelső állványon pihenőt tartott s a korláthoz támaszkodott, ez leszakadt s a gyermek lezuhant. A fiút Keskeny-utca 503. sz. a. levő lakására szállították, hol gyógykezelés alatt van. Mint értesülünk a fiúnak semmi baja nincs. A rendőrség a vizsgálatot folyamatba tette, annak megállapítása czéljából, hogy a baleset miatt kit terhel a felelősség.

* Az asztalosok sztrájkja szűnőben. A lapunkban már ismertettük s az asztalos segédek munkába lépésének feltételeit magába foglaló pontozatokat a tegnapi nap folyamán *Leokucza József* és *Fábián József* helybeli asztalos iparosok a rendőrkapitányi hivatalban aláírták és így a sztrájkban álló asztalos segédek náluk is megkezdették a munkát.

* A nagyváradai rendőri brutalitások. Budapestről írják: A miniszterelnök tudvalevőleg *Selley Sándor* miniszteri tanácsost bizta meg, hogy tegye vizsgálat tárgyává azokat a rendőri brutalitásokat, melyeket a rendőrség *Barabás Béla* beszámolója alkalmával követett el. Az előzetes vizsgálat már be van fejezve és az eredmény, mint ma a képviselőházban is hirt terjedt, az hogy *Gerő Armin* főkapitány és több rendőri közeg ellen megindítják a fegyelmi vizsgálatot. Ezt a hirt meglepéssel vette tudomásul még az elleezék is. — Ez az értesítés téves, mert a kiküldött miniszteri tanácsos még nem fejezte be a vizsgálatot, sőt még ma délutánra is vannak tanúk megidézve, akikkel jegyzőkönyvet vesz fel.

* Anyakönyvvezetői kinevezések. A belügyminiszter Biharvármegyében a bihari anyakönyvi kerületbe *Váry András* községi jegyzőt anyakönyvvezetővé, az ugraiba *Pálfi Szilárd*, a bélfenyéribé *Török Bálint* segédjegyzőket s végül a kocsubaiba *Fildán Sándor* okleveles jegyzőt anyakönyvvezető-helyettesekké nevezte ki és őket a házassági anyakönyv vezetésénél való közreműködéssel is megbizta.

* Találtak egy női órát lánczszal. Atvehető a rendőrségen.

TAVIRATOK.

A függetlenségi párt értekezlete.

Budapest, július 21. (Saj. tud. távir.) A függetlenségi párt *Tóth János* elnöklésével ma értekezletet tartott, melyen *Tóth János* bejelentette, hogy *Kossuth Ferencz* végleg visszavonul és lemond az elnökségről. *Thaly Kálmán* alelnök szintén beadta lemondását, s *Tóth János* is kijelentette, hogy *Kossuth* intencziója szerint ő is megválna a pártelnökségtől. Ezután *Lengyel Zoltán*, *Rátkay László* bejelentették a pártba való visszalépésüket. Felkérte az értekezlet *Tóth Jánost* az ügyvezetői alelnökségre s elhatározták, hogy a politikai helyzet tisztázásáig az állásokat betöltetlenül hagyják.

Apponyi Albert gróf beszéde.

Budapest, jul. 21. (Saj. tud. távir.) Apponyi Albert gróf holnap mondja el nagyvárakozást keltő beszédét, melyre a miniszterelnök legott válaszolni fog.

SZERKESZTOI POSTA.

Sz. J. Helyben. Köszönettel megkaptuk; legközelebb jönni fog. Üdvözlét!

H. E. Nem is vártuk attól a laptól, hogy elismeréssel legyen XIII. Leo nagysága iránt s így a halottról irt ferditések sem lepnek meg. A veréb sem dicséri a sást, de azért a veréb mindig csak veréb marad. Verébfecsegésre legjobb ügyet sem vetni.

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Gyógyszertár átvétel.

Tisztelettel értesitem a n. é. közönséget, miszerint **Nagyváradon, Szent László-téren**, a néhai *Heringh Sándor* által bérlett

„ARANY KERESZT” gyógyszertárt

átvettem és azt a mai kor igényeinek teljesen megfelelően újonnan átalakítva, friss gyógyszerárakkal és gyógyszer-különlegességekkel szereltem fel.

Laboratóriumomban készíteni fogom az „ARANY KERESZT” gyógyszer-tár régi, kitűnőnek bizonyult **különlegességeit**, továbbá **sterilizált gyermekeket** és különféle **gyógytejeiket**.

A n. é. közönség becses pártfogását kéri

Rozvány György,

858

gyógyszerész.

512 A

„Nagyváradai hitelbank részvénytársaság”

működését **Kossuth Lajos-utca 10. sz. a.** megkezdte.

Üzletköre:

Betétek kamatozás végetti elfogadása könyvecskékre és folyó számlára, mely előbbi után 5% kamatot fizet, adó levonás nélkül.

Váltók leszámítolása.

Előlegek értékpapírokra és áru-készletre.

Jelzálogkölcson nyújtása házakra és földekre.

Értékpapírok vétele és eladása.

Szelvények és kisorsolt értékpapírok beváltása.

Hivatalos órák: d. e. 9—12-ig, d. u. 3—5-ig.

Az Igazgatóság.

Cséplés

előtt, vagy közben előforduló gazdasági gépjavitásokat, géprezsek sürgős elkészítését

leggyorsabban

és

legolcsóbban

teljesíti

Rosenthal és Ehrlich

57 év óta fennálló érczárugyára

NAGYVÁRAD, Szacsy- (Pecze)-utczai saját házában.

Számos kitüntetés. Több szabadalom.

„PLUTO”

szabadalmazott árnyékszék **viz nélkül**; — Szagtalan, pneumatikusan zár. Olcsó és csinos.

Vidéken nem nélkülözhető.

Gazdasági és iskolai harangok. Világhírű ércz-csengők. Fecskendők. Szivattyúk. Szabadalmazott szivattyus kutak.

BECZKAY LAJOS

női és férfi divatüzlete,

NAGYVÁRADON, SZENT LASZLÓ-TÉR.

A „menyasszonyhoz”.

N a p e r n y ó k és n ő i b l o u s o k !

nagy választékban, leszállított árban.

Francia batisztok, áttört kelmék
remek kivitelben.

==== **Szines és fehér férfi ingek.** ====

Női kész fehéreneműek.

Harisnyák, nyakkendők, derékfűzők, *függönyök*, *szőnyegek* és *garnitúrák*.

És egyéb ide vágó áruk, szolid kiszolgálás és a lehető legolcsóbb árakban beszerezhető

BECZKAY LAJOS,

vászon és divat kelme raktárában.

Nagyvárad, Szent László-tér.

A várad-velencei volt Weinberger-féle gyárhelyiségben

2 magtár

azonnal bérbevehető.

Értekezhetni lehet a Nagyváradi Takarékpénztárnál. 807.

Szabó és Hajnal

fűszer-, csemege-, bor- és déligyümölcs-üzletében

NAGYVÁRAD, FŐ-UTCZA,
a Széchenyi szállodával szemben.

Szíves tudomására hozzuk igen tisztelt vevőinknek, hogy üzletünket a mai kor igényei szerint átalakítottuk s azt elsőrendű, legjobb minőségű árukkal gazdagon berendeztük, úgy hogy a legnagyobb igényeket is kitudjuk elégíteni. — Nagy raktárt tartunk mindennemű

sajtneműekben,
Prágai sódar, szalámi stb.
naponta friss **TEA-VAJ** 1 kilo 1 frt 20 kr. **Elsőrendű fűszer-árak.** **Háztartási Cuba kávé** 1 kilo 1 frt 10 kr. **Gőzmalmi lisztek napi áron.**

Világhírű

Előpataki gyógy- és borviz.

Egy liter 10 kr.

Kérjük t. vevőinket napi vagy heti szükségletüket feladni, a mit kihordó kocsinkkal díjtalanul hazaküldünk.

Vidéki rendeléseknél csomagolást nem számítunk s díjtalanul küldjük az itteni állomáshoz.

Számos megrendelést kérve, maradunk

kiváló tisztelettel

SZABÓ ÉS HAJNAL.

Telefonszám 318.

Telefonszám 318.

Olcsó és szakszerű

VILLAMOS berendezéseket, motor- és szellőztető szereléseket

elvéllal a

NAGYVÁRADI

Műszaki Villamos Vállalat és Csillár-raktár

Nagyváradon, Szent László-tér,

„Nagyvárad Takarékpénztár“ palotájában.

Jó házból való fiuk tanulól felvétetnek.

Ne mulassza el senki költségvetést kérni, mely teljesen díjmentesen eszközöltetik.

Kiváló tisztelettel

290

Guthard Imre,
budapesti elektrotechnikus.

Grünfeld Ignácz,
vállalkozó.

Nyomatott a Szent László-nyomdában Nagyváradon.

Hazai ipar!

Butor

Modern lakásberendezések, valamint egyes butordarabok gyári árban

REISZ és PORJESZ

butorgyárosoknál, 296

Nagyvárad, Zöldfa-utca elején.

A fürdő- és nyaralási idény alkalmából a t. közönség figyelmét felhívjuk

tűz és betörés mentes letéti pénztárunkra,

melyben külön-külön álló és közvetlenül zárható fiókok állanak előnyös feltételek mellett a bérelni kívánók rendelkezésére.

Nagyvárad Takarékpénztár,
részvénytársaság.

339

Fontos az érdekelteknek tudni,

hogy míg egyéb fajta keserűvizekből egy egész pohárral szükségeltetik,

addig hathatós már fél pohár

IGMÁNDI

KESERŰ-VIZ.

Mint kitűnő étvágyat hozó természetes gyomortisztító és hashajtó. Amellett könnyen bevehető, mert ize nem émelygős, sós hanem kellemes keserű.

Kapható mindenütt, úgy a forrástulajdonos:

SCHMIDTHAUER LAJOS gyógyszerésznél **KOMÁROMBAN**

Minőségileg kéretek össze nem téveszteni más olcsóbb fajta keserűvizekkel s beszerzésnél határozottan SCHMIDTHAUER-féle Igmándi viz kérendő.

Kapható helyben minden gyógyszerár és fűszerkereskedésben. 288

— *Export Amerika és Angolországba.* —

Telefon 418.

Kerületi képviselő: **Biró József.**

Telefon 418.

Szakszerűleg teljesített villamos felszerelésimről tanuskodnak a hozzám intézett elismerő levelek, melyekből csak néhányat bocsátok közre:

Tek. Guthard Imre elektrotechnikus urnak N.-Várad.

Megkeresésére ezennel készséggel igazolom, hogy ön lakásom villamos világítási szerelését, illetőleg berendezését legteljesebb megelégedésemre végezte, munkája teljesen kifogástalan, másfél éve annak, hogy azt végezte, de eddig még legcsekélyebb hiányt vagy hibát sem lehetett azon találni. Budapest, 1903. május 11.

Tisztelettel

Szterényi József,
miniszteri tanácsos.

Tekintetes Guthard Imre urnak Nagyvárad.

Ezennel értesítjük, hogy váci-utcai üzletünknek villamos berendezésével, daczára annak, hogy eleinte féltünk, hogy e complicált nehéz munkát nem fogja kívánságunkhoz méltón szállítani, nagyon meg vagyunk elégedve és reméjlük, hogy pesti üzletének megnyitásakor ismét adhatunk Önnek munkát. Budapest, 1903. május 13-án.

Tisztelettel

Quentzer Testvérek
cs. és kir. udvari kalapgyárosok
Budapest, IV., Váci-utca 7

Tek. Guthard Imre elektrotechnikus urnak N.-Várad.

Hozzánk intézett megkeresésére örömmel igazoljuk, hogy czégünknel a villamos világítási munkálatokat teljesítette, melyekkel mi teljes mértékben meg voltunk elégedve. Budapest, 1903. május 15-én

Tisztelettel

Wodianer F. és Fiai (Lampel Róbert-féle)
cs. és kir. udvari könyvkereskedés
Budapest, VI., Andrássy-ut 21.